

Пише: Рене Гremo
среда, 27 јул 2011 14:07

Холандски професор социјалне антропологије Рене Гremo представља необичан спој стручњака за Балкан који течно говори српско-хрватски и који може да се похвали вишегодишњим истраживачким искуством на терену и савесног Холанђанина коме је врло стало до части и образа његове земље. Његов најновији коментар, који доносимо у продужетку, наговештава постепене али осетне промене у начину гледања све већег броја Холанђана на болну тему Сребренице и на комплекс неиспитане кривице који им је у вези са тиме био наметнут. Храброст и морални интегритет професора Гremoа, који покреће низ врло важних питања и износи неке у његовој земљи до недавно табу тезе, за свако су дивљење.

(С.К)

Многи су недавно били изненађени пресудом којом је холандска држава била проглашена одговорном за смрт троје босанских Муслимана после пада енклаве Сребреница, која се налазила под заштитом УН. Све до недавно, холандска влада се успешно скривала под скутима Уједињених Нација, а то се у првом реду односило на холандски батаљон за који се тврдило да се није налазио под фактичком контролом војне команде у Хагу.

Касно навече тог кобног 11. јула 1995, упркос атмосфери насиља која је очигледно владала свуда унаоколо, Холанђани су изместили из своје базе у Поточарима брата и оца преводиоца Нухановића као и једног Муслимана електричара, чиме су њихови животи били угрожени. Према одлуци суда, као последица кукавичке предаје тих лица српским џелатима подносиоци тужбе, Нухановић и остали, сада су стекли право на накнаду штете.

Слагали се ми или не са том оценом судског већа, једна ствар јесте ван сваке сумње: та пресуда отвара правну могућност за надокнаду штете породицама стотина лица која су припадници холандског батаљона регистровани нешто раније тог истог дана да би их затим предали Србима у руке. Не треба занемарити ни то да ће по истом принципу мајке, сестре и деца хиљада наоружаних људи који су пошли у пробој и тамо изгинули, као и оних који су били стрељани или су животе изгубили на друге начине, после ове пресуде моћи такође да своје захтеве испоставе Хагу. Уколико би дошло до тога, холандски порески обвезници имаће право да знају за колико жртава и за коју врсту жртава се од њих очекује да исплате одштету. Рећи да је било 8.000 жртава звучи исувише као

Хашка пресуда која улива наду српским жртвама

Пише: Рене Гremo
среда, 27 јул 2011 14:07

мантра. Али ако би се рачунало по том основу, а то је број са којим се у овом контексту оперише, онда би полазећи од тражене надокнаде од 25.000 евра по особи укупан рачун могао достићи цифру од 200 милиона евра. Са тако огромним издатком који лебди на хоризонту, јавност би имала оправдање ако би заузела врло критичан став и захтевала да се сви докази брижљиво испитају.

Зашто плаћати преживелим сродницима жртава које уопште нису биле убијене у околини Сребренице тог јула? Исто тако, разумљиво је ако порески обвезници не би били склони да одштету плаћају породицама погинулих војника. Према томе, уколико би стварно дошло до таквог сценарија биће неопходно објективно установити стварни број убијених цивила, укључујући војноспособне мушкарце и дечаке који су били жртве злочина погубљења. Извесан број истраживача већ годинама „вапи у пустињи“ да је цифра од 8.000 погубљених крајње преувеличана и немогућа.

Са обзиром на интересовање које су медији показали за патњу босанских Муслимана у Сребреници и околини лако би било претпоставити да они имају искључиво право на статус жртава. Међутим, од самог почетка грађанског рата 1992. године босански Муслимани вршили су препаде, пљачке, убиства и прогоне у Источној Босни против српских суседа, што је ове последње присилило на исељавање. Тако је оближњи Братунац ускоро постао чисто српски док се у Сребреници и околини одвијао обратан процес.

Успешно српско напредовање 17. априла 1993. према Сребреници – које је било одговор на непрестане нападе током претходне 1992. године на околна српска насеља – било је пресечено одлуком УН да то подручје прогласе заштићеном зоном. Мада су 17. априла и 8. маја 1993. били потписани споразуми који су предвиђали да Сребреница одмах буде демилитаризована како би се отклонила опасност по српско становништво у околини, то се никада није догодило. Ни канадски контингент, нити холандски који га је у фебруару 1994. године заменио, нису обезбедили спровођење ове кључне мере. Локално муслиманско руководство одбило је да преда ишта осим неисправног оружја из свог арсенала, а миротворци од њих нису ни захтевали да испуне уговорене обавезе.

Хашка пресуда која улива наду српским жртвама

Пише: Рене Гremo
среда, 27 јул 2011 14:07

Охрабрен симпатијама западних сила, невладиних организација и медија, и неометан од стране холандских миротвораца који су му били наклоњени, Насер Орић, командант 28. Дивизије Армије БиХ стационаране у енклави, продужио је са копањем траншеја, допремањем оружја, и сејањем смрти и разарања муњевитим нападима из енклаве. Пре тога, тај исти командант је поносно изјавио да он не узима заробљенике. Током месеци који су претходили заузимању Сребренице од стране војске генерала Младића активности овакве врсте постајале су све учесталије. Објашњење за то не лежи у лошем материјалном положају становника енклаве који су, тобоже, услед тога били приморани да иду у пљачку. У енклави није било недостатка хуманитарне помоћи, само што је доступ местима где је она била ускладиштена био врло неравноправан. Највећи део резерви био је усмерен на хиљаде војника, а нарочито Орићу и његовој клики.

Онда 11. јула 1995. релативно малобројни контингент армије босанских Срба скоро без борбе успео је да заузме енклаву. Пре тога, Орић и муслиманско војно руководство били су позвани у Сарајево, чиме је врховна муслиманска команда војску препустила да над њом Срби спроводе своје наводно геноцидне замисли. Жене, деца и остарели скупили су се у бази холандског батаљона у Поточарима, док су мушкарци и дечаци по наређењу врховне команде у Сарајеву предузели пробој према Тузли. Мушкарци у старосном добу између 16 и 60 година нису имали дозволу да се предају зато што је на другим фронтима њихово учешће било неопходно.

У ноћи између 11. и 12. јула, колона је кренула, што је представљало крајње ризичан потез са обзиром на

растојање од најмање 60 километара које ју је делило од циља, као и на кршовит терен посејан минама и успутне српске заседе. Мада се највише половина припадника колоне састојала од наоружаних људи (процене укупног броја учесника у пробоју крећу се између 12.000 и 15.000 људи), мешани састав (наоружани и ненаоружани мушкарци и дечаци) учинио је колону легитимним ратним циљем. Успут је дошло до многобројних окршаја са српским оружаним снагама током којих су и ови последњи претрпели знатне губитке. Многи мушкарци и дечаци Муслимани су се предали, или су били присиљени да се предају и били су заробљени. Убијање заробљеника је противно законима ратовања и супротно свим моралним начелима, али је било у складу са праксом Орићеве војске која није узимала заробљенике. Више стотина, или можда чак и хиљада, било је немилосрдно побијено. То представља велику мрљу на српској савести.

Хашка пресуда која улива наду српским жртвама

Пише: Рене Гremo
среда, 27 јул 2011 14:07

Али одговорност за то деле припадници холандског батаљона, као и политичко и војно руководство Холандије, који су требали да предвиде да ће неспровођење одредбе о демилитаризацији омогућити вршење убитачних напада из енклаве, чиме је неутралност мисије УН била доведена у питање. Република Српска их је примила на своју територију само зато што је поверовала њиховом обећању да ће поступати као поштени посредници. Тиме што је дозволила кршење споразума о демилитаризацији Холандија се намерно сврстала уз једну од сукобљених страна и жмурела је док су њени штићеници слободно убијали Србе у околини енклаве. На такав начин Холандија је свесно на себе преузела одређену кривицу, и то не само за судбину тих жртава већ и за огромно огорчење српске војске и народа које је неизбежно морало доћи до изражаја чим се за то указала прилика. Хаос и метеж који су настали 11. јула отворили су врата пакла. Капацитет Холандије да се суочи са сопственом одговорношћу нашао се на испиту када је суд недавно објавио своју пресуду. Међутим, по истом принципу по којем је суд признао одговорност холандске државе у случају тих троје Муслимана, преживели сродници многих српских цивила из села око Сребренице који су између фебруара 1994. и јула 1995. у нападима из енклаве били побијени пред очима холандских миротвораца сада воде судски поступак против УН и Холандије. Уколико судско веће које буде разматрало ту тужбу буде показало исти степен милосрђа и великодушности као у случају троје Муслимана у чије је име била покренута поменута парница, то ће за преостале Србе на том подручју засигурно много значити. Они су све до сада из својих још увек разрушених села морали да посматрају како су западне хуманитарне агенције своје донације покајнички усмеравале искључиво њиховим суседима Муслиманима, као да других жртава ту није ни било. И као да примењивање двојних аршина у таквим ситуацијама није гаранција да ће се иста зла у будућности поново догодити.

(превео Стефан Каргановић)